

Wystawa będzie prezentować zwyczaje doroczne zgodnie z porami roku (wiosna, lato, jesień, zima), w które zostaną wplecione zajęcia gospodarcze i zawodowe oraz cykle życia ludzkiego (narodziny, dzieciństwo, ślub, starość, śmierć).

Założeniem jest, aby można ją było zwiedzać w całości lub według jednej z trzech ścieżek tematycznych:

- obrzędowość doroczna
- cykle życia ludzkiego i obrzędowość rodzinna
- praca i czas wolny

Wystawa będzie obejmowała teren Górnego Śląska, od końca XIX wieku do lat 70. XX wieku, zarówno rolniczy, pasterski, jak i przemysłowy.

SEKTOR I: ZIMA

CHATA GÓRALSKA, KOMORA, WIGILIA, KOŁĘDNICY, PRZERÓBKA WEŁNY

(od drzwi magazynowych do drzwi wejściowych na wystawę włącznie)

Zwiedzanie wystawy stałej rozpoczynamy od chaty góralskiej z przełomu XIX i XX wieku.

Na ekspozycji będą prezentowane 2 elementy chaty: izba w takim ułożeniu, że zwiedzamy ją od wewnątrz i komora.

1. Komora

Komora usytuowana jest w taki sposób, że „maskuje” drzwi do magazynu, ale jednocześnie umożliwia przenoszenie tamtą drogą eksponatów oraz przeprowadzenie ewakuacji.

Podłoga – polepa, ściany – deski.

Do komory można zaglądać.

W komorze zostaną umieszczone:

- łopaty do wypieku chleba,
- kosze na chleb
- naczynia na zboże/mąkę, kosze
- miotła
- dziezka na ciasto, Istebna, koniec XIX w.
- naczynie na bryndzę (12cm) MGB/E/4

- skopiec, gierlatka, putnia
- Obuszek (siekiera) pasterska (49 cm) MGB/E/11
- prasa do sera (64x25) MGB/E/2923
- Żarna
- Stępa
- Maśnica
- formy na masło
- miarka butelka na wódkę

Na zewnętrznej ścianie komory miejsce na planszę, zdjęcia archiwalne, można też zawiesić:

- laska pasterska-kluczka
- laska pasterska- palica
- laska z łobuszką

2. Izba

W izbie góralskiej skupiało się całe życie rodzinne i sąsiedzkie. Tutaj domownicy nie tylko przygotowywali potrawy, ale również spali, myli się, dzieci się uczyły, dziadkowie snuli opowieści przy ciepłym piecu.

Izba znajduje się po lewej stronie od wejścia, wyznaczają ją ściana między magazynem a wystawą i magazynem a windą; uzyskujemy przestrzeń z 2 stron „otwartą”, która będzie przestrzenią niedostępną dla zwiedzających (zabudowana pleksą) z wejściem dla pracowników przez komorę. Drzwi do komory drewniane, z oryginalnymi zawiasami i okuciami. Ściany, podłoga, sufit drewniane, ozdobne belki pod sufitem. **Sufit** – powała z belek, ponad oknem belka, na której spoczywają w kierunku poprzecznym, trzy tragarze (środkowy ozdobiony gwiazdą z literami IHS oraz datą.....), w środkowym tragarzu hak.

Na wyposażeniu chaty znajduje się:

- Stół
- 4 krzesła
- Świecaki, huba
- Szafa
- Obrazy świętych malowane na szkle
- Skrzynia

- Zastawa gliniana
- Naczynia drewniane
- Łyżki, matówki drewniane, wieszak
- Ława, półki na talerze
- Piec z kapą przy piecu garnki, W pobliżu pieca ozdobnie wycinane łyżniki, ława, sprzęty kuchenne

Prezentowaną izbę góralską zamieszkuje rodzina zawodowo związana z pasterstwem i przetwórstwem wełny, zatem znajdują się w niej elementy takie jak:

- Przęślica ze stołeczkiem
- Wrzeciono
- Kołowrotek
- Narzędzie do czesania wełny
- Motowidło
- krężel do przęślicy
- krężel z kądzielą
- próbka lniana
- nożyce do wełny (21,5 cm) MGB/E/2078
- nożyce do wełny (22 cm) MGB/E/3639
- Nożyce do strzyżenia owiec (23 cm) MGB/E/5247 MGB/E/10247
- Nożyce do strzyżenia owiec (26 cm)

Rodzinę zastajemy podczas wieczerzy wigilijnej, która przejawia się przede wszystkim w zastawionym stole oraz zawieszonych podłóżnicach.

Mieszkańcy przyjmują wizytę kolędników:

- Manekin damski w stroju góralskim zimowym (odświętny) – w izbie
- Manekin męski w stroju góralskim zimowym (odświętny) – w izbie

Naprzeciw izby (pod oknami, za pleksą, ewentualnie w dużych gablotach)

- Kolędnik w stroju diabła (manekin)
- Kolędnik w stroju Mikołaja (manekin)
- Kolędnik w stroju (wybrać 3 strój) (manekin)

Po lewej stronie (naprzeciwko drzwi wejściowych) dodatkowo 3 wysokie szklane gabloty (słupki):

- Gablota I: maski kolędników, atrybuty kolędników, instrumenty
Maski: kominiarza, diabłów, śmierci, Żyda, Cygana, turoń
- Gablota II: szopki (gipsowa, drewniana, papierowa, pozytywka)
- Gablota III: formy piernikarskie

SEKTOR II: PRZEDWIOŚNIE

PODWÓRZE, STODOŁA, KOŁODZIEJ, PSZCZELARSTWO, KLUSOWNICTWO, NARZĘDZIA ROLNICZE

Po prawej stronie na ścianie rekonstrukcja ściany stodoły z drewna: stodoła „wychodzi ze ściany na około 50-80 cm; ściana posiada również część dachu; widoczne wrota z okuciami; jedne drzwiczki „szczebelkowe” (zamknięte) z możliwością zaglądania do środka (wewnątrz wiszą sprzęty dla koni).

Przed stodołą oparte o ścianę lub przed nią stoją:

- Brony
- Radło/pług kolca do pługa
- Pieniek do rąbania drewna, siekierka, kawałki drewna (zabezpieczone)
- Na ścianie stodoły wisi kosa, sierp, kopaczka
- Przed ścianą ustawione lub zawieszane narzędzia – widły, grabie
- O ścianę oparte koryto dla zwierząt
- Rogacz do gontu (B.D.), Istebna MGB/E/2081

A dalej:

- Wóz drabiniasty (lub fragment)
- Warsztat kołodzieja (obok stodoły, to również imitacja budynku (głębokość podobnie jak stodoła) z otwartymi drzwiami, gdzie sprzęty „wychodzą” w kierunku zwiedzającego (za pleksą/zabezpieczone). Na ścianie wiszą mniejsze elementy, pośrodku stoi duże koło;
- MGB/E/312 młot „kolor”
- MGB/E/319 młot

- MGB/E/7578 topór
- MGB/E/815559 świder
- MGB/E/9222 Klamra
- MGB/E/15541 hebel
- MGB/E/15542 hebel
- MGB/E/15543 hebel
- MGB/E/15544 hebel
- MGB/E/15546 narzędzie kołodziejskie sztok
- MGB/E/ 15547 narzędzie kołodziejskie sztok
- MGB/E/15548 hebel
- MGB/E/15549 narzędzie kołodziejskie sztrachmeser
- MGB/E/15550 narzędzie kołodziejskie sztrachmeser
- MGB/E/15551 hebel
- MGB/E/15552 narzędzie kołodziejskie
- MGB/E/15553 narzędzie kołodziejskie
- MGB/E/15554 narzędzie kołodziejskie
- MGB/E/15555 narzędzie kołodziejskie
- MGB/E/15556 młot
- MGB/E/15557 narzędzie kołodziejskie banhok
- MGB/E/15558 narzędzie kołodziejskie banhok
- MGB/E/15559 narzędzie kołodziejskie
- MGB/E/15560 narzędzie kołodziejskie piła
- MGB/E/15561 narzędzie kołodziejskie imadło
- MGB/E/15562 narzędzie kołodziejskie cyrkiel
- MGB/E/15563 narzędzie kołodziejskie cyrkiel
- MGB/E/15564 narzędzie kołodziejskie cyrkiel
- MGB/E/15565 narzędzie kołodziejskie cyrkiel
- MGB/E/15566 narzędzie kołodziejskie cyrkiel
- MGB/E/15567 narzędzie kołodziejskie asztoka
- MGB/E/15568 narzędzie kołodziejskie ściskacz
- MGB/E/15569 a narzędzie kołodziejskie
- I inne (wybór: od mgb/e/15575 do 15602)

Po lewej stronie (pod oknami) znajdują się ule, między oknami i pod oknami gabloty:
(w tym miejscu mogą odbywać się lekcje pszczelarza nawet zimą)

- Gablota I: narzędzia pszczelarskie
 - MGB/E/320 nóż pszczelarski (61cm) Miedziana (Opole)
 - MGB/E/321 nóż pszczelarski (42 cm) Widów pow. Gliwice
 - MGB/E/323 nóż pszczelarski (44,6 cm) Górny Śląsk (po Landes)
 - MGB/E/325 nóż pszczelarski (58 cm) (po Landes)
 - MGB/E/327 szczypce pszczelarskie (50 cm) (po Landes)
 - MGB/E/328 kleszcze pszczelarskie (32 cm) (po Landes)
 - MGB/E/5365 czerpak pszczelarski (24,5x8,3)
 - MGB/E/329 łąпка na trutnie (16x12) (po Landes)
 - MGB/E/333 łąпка na trutnie (20x11,5 cm) Warszowice
 - MGB/E/5379 klatka na trutnie (18x7)
 - MGB/E/5369 klatka na matkę (8x3)
 - MGB/E/5370 klatka na matkę (6x3)
 - MGB/E/330 klatka na matkę, brak wymiarów, Miżczów
 - MGB/E/338 klatka na matki (11x4 cm) (po Landes)
 - MGB/E/335 podkurzacz (32 cm) Warszowice
 - MGB/E/3852 podkurzacz gliniany (24x15,5) Grabina pow. Prudnik
 - MGB/E/4273 podkurzacz gliniany roboty garncarskiej (30x14,5x12)
 - MGB/E/16813 podkurzacz metalowy (11,5x25)
 - MGB/E/339 ramka (36x30) (po Landes)
 - MGB/E/341 plaster miodu (14x13 cm) Brzeźce
 - MGB/E/336 podkurzacz gliniany (31 cm)
 - MGB/E/342 korytko do karmienia pszczół (21x7) Chruścice
 - MGB/E/4308 naczynie do karmienia pszczół (16x7,5x9) Grabina
 - MGB/E/5372 korytko do karmienia pszczół (16x5x5)
 - MGB/E/2689 lub 2690 lub 5105 ul pleciony (48x36x50) G.Śl
 - MGB/E/5098 ul kłodowy (110 cm) Ligotwa Tworkowska lub 5160 (130x85x43)

- MGB/E/5104 ul pleciony kufrowy (53x34x50) G. Śl
 - MGB/E/5109 ul skrzynkowy (60x29x33) lub 5115 lub 5113
 - MGB/E/5111 ul ramkowy (70x38x39)
 - MGB/E/5389 prasa do wosku (81x44x11) Leśnica pow. Strzelce
 - MGB/E/6222 ul kłodowy rzeźbiony (155x55x45) 1910 r., Żernica
 - MGB/E/9063 wirówka do miodu (86x49) Wyry lub 16803 (64x99x52) Bytom Miechowice
- Fotografia archiwalna z klisz: narzędzia pszczelarskie (412)
- Gablota II: narzędzia kłusownicze, pułapka na kreta, pułapka na myszy (do selekcji)
 - MGB/E/112 kotwica do pasci na kuny (9X17) OPOLE
 - MGB/E/197 WĘDA NA LISY (26,5 CM) POW. LUBLINIEC
 - MGB/E/433 PAŚĆ (36 CM) LIGOTA TWORKOWSKA
 - MGB/E/434 PAŚĆ (35 CM), [B.D.]
 - MGB/E/436 PAŚĆ NA MYSZY, BRENNA
 - MGB/E/437 Paść, (33,5 cm x 35 cm) Gamów pow. Racibórz
 - MGB/E/4750 Pistolet kłusowniczy, brak wymiarów, Mazanowice pow. Bielsko
 - MGB/E/4772 łapki na myszy, brak wymiarów, Górny Śląsk
 - MGB/E/5394 łapka na myszy (36x27) Gamów pow. Racibórz
 - MGB/E/5419 łapka na myszy (34x16) Miedzna pow. Pszczyna
 - MGB/E/5432 Paść sprężynowa na kuny (35 cm) Gwoździany pow. Lubliniec
 - MGB/E/5936 narzędzie do łowienia kretów (89 cm) Miasteczko pow. Tarnowskie Góry
 - MGB/E/6059 pułapka na lisy (28x23) Bibela
 - MGB/E/7948 pułapka na myszy (30x29,7x17) Brenna
 - Gablota III: proste małe narzędzia rolnicze, zbieracze,
 - MGB/E/253 kół (27x3,5)
 - MGB/E/255 kół (20x11)
 - MGB/E/257 kół (21,5x5,5)

- MGB/E/263 kozica do oczyszczania narzędzi (64x10)
- MGB/E/2288 kół do sadzenia ziemniaków (101 cm)
- MGB/E/6058 przyrząd do zrywania owoców (śr. 13,6) (lub do jesieni)
- MGB/E/9215 nożyce do gałęzi (37,5)
- MGB/E/16209 sekator (21,5)

W przestrzeni sektora stoją drzewa (pień z gałęziami, mogą mieć imitację liści) – mają oddawać charakter podwórza; zwiedzający przechodzą przez to podwórko, więc gałęzie są wysoko (minimum 230 cm od podłogi)

- Na drzewie ptak o charakterze magicznym (np. pójdzka; ewentualnie płomykówka wysoko na belkach stodoły), ale może to być także kruk, jaskółka itd.
- MGB/E/2928 Kadłubek na szpaki, brak wymiarów, Miedzna, Pszczyna
- MGB/E/5152 Schód drabina, w naturze 3m, Mikołeska pow. Tarnowskie Góry, może być także inna drabina, odpowiednio zabezpieczona (wisząca na ścianie)

Sektor zamyka płot drewniany o wysokości około 80 cm, na płocie wiszą wyczyszczone piaskiem garnki (zapowiedź postu – post opisany na planszy); w płocie jest duże swobodne przejście na „ścieżkę zwiedzania”, bez skrzydła furtki.

SEKTOR III: WIOSNA

OBRZĘDOWOŚĆ POLNA, MARZANNA, GOIK, WIELKANOC

W tej części wystawy prezentowane jest obrzędowość wiosenna i agrarna. Najbliżej sektora II obchody związane z Wielkanocą, dalej w stronę sektora IV – późniejsze.

Po lewej stronie (między oknami) i pod oknami znajdują się gabloty na kroszonki; w gablotach prezentujemy około 100-150 kroszonek. Gabloty muszą posiadać wbudowane szkła powiększające (z opcją przesuwania od jajka do jajka); kroszonki podzielone według technik wykonywania. Gabloty muszą posiadać otwory na jajka (jak półki na jajka w lodówce) i być dobrze oświetlone, kroszonki w równych odstępach – ze względu na mnogość wzorów i kolorów, muszą wyglądać na uporządkowane)

- W gablocie: kur (kogut), sikawki, krzyżyki, kołatki

- W gablocie babówki, formy na baranki itp
- W gablocie: wierzenia o charakterze magicznym (czterolistna koniczynka, bazie, wianki suszone, inne związane z płodami rolnymi, może być także gromnica)

Po prawej stronie:

- (najbliżej płotu sektora II) 2 manekiny w strojach rozbarskich, 2 panny z marzanną; wychodzące w kierunku sektora IV

- W przeciwną stronę 2 manekiny w strojach wnoszące goik

W tradycji oraz w folklorze śląskim zachował się zwyczaj topienia lub palenia marzanny (kukła osadzona na żerdzi w stroju ludowym) oraz obchodzenie z gaikiem. Te dwa zwyczaje przeważnie występowały razem i dopełniały się. Topienie marzanny było symbolicznym pożegnaniem się z zimą, a przyniesienie gaika (mały świerk, ozdobiony łańcuchami oraz wydmuszkami) inaugurowało przyjście wiosny. Pierwotnie gaik nieodłącznie towarzyszył marzannie, dziś jednak te dwa zwyczaje obchodzi się osobno albo w ogóle.

- Na ścianie zdjęcia archiwalne,
- Kapliczka na wysokim słupie, w kapliczce figura świętego
- Na ścianie – wydruk zdjęcia archiwalnego z krzyżkami na polu, krzyżyki na zdjęciu
- Fotografie archiwalne z procesji konnych, zdobienie jajek, święcenie, Zielone świątki
- palmy
- Manekiny w strojach rozbarskich uroczystych, z koszykami wielkanocnymi (w drodze na święcenie)
- W razie potrzeby w tym miejscu można pokazać też urządzenia związane z wiosenną uprawą roli (jeśli nie zostaną uwzględnione w sektorze II)

SEKTOR IV. LATO

KUCHNIA, SPIŻARKA, GOTOWANIE, PRANIE, HIGIENA

Kuchnia lata 40. XX wieku jako serce śląskiego domu. Kuchnie rodzin robotniczych pełniły ważną funkcję rodzinną. Z reguły były duże (przeciętnie od 20 do 25 m), sprzęty, jak również ich rozmieszczenie określone były tradycją, od której początkowo rzadko

odstępowano. Sprzęty posiadały prostą i mocną konstrukcję. Całe wyposażenie ustawiano wokół ścian, tak by środek izby pozostał pusty.

Wraz z rozwojem budownictwa murowanego nastąpiła tendencja do zwiększania powierzchni mieszkalnej i modyfikacji urządzenia wnętrza. Sień utraciła dawne funkcje gospodarcze, dlatego w tej kuchni będzie pokazana spiżarka z wekami, koszykami i niektórymi sprzętami kuchennymi. Wnętrza zaczęto staranniej wykańczać. Tynkowane ściany malowano kolorowymi farbami i nanoszono wzory wałkiem. Upowszechniło się lakierowanie obramowań okiennych oraz malowanie drewnianych podłóg na orzechowy lub mahoniowy kolor. Zamiast łuczywa zaczęto używać nafty. Elektryfikacja pojawiła się na Śląsku w okresie międzywojennym. Pozwoliło to również na zainstalowanie bieżącej wody w mieszkaniach.

Tradycyjne sprzęty zaczęto stopniowo zastępować nowoczesnymi meblami, typu miejskiego. Nowe meble przeważnie nabywano przy ożenku. Wyposażenie mieszkań w sprzęty typu miejskiego i rozmieszczenie ich według nowych zasad nasiliło się w okresie międzywojennym. Popularnością zaczęły się cieszyć zestawy mebli kuchennych: oszklony kredens, tzw. bifyj, duży przykryty ceratą stół, kilka szafek na naczynia, taborety i często umywalka. Stół zaczęto ustawiać na środku, w oknach pojawiły się firanki i kwiatki, rozpowszechniła się tzw. garnitura kuchenna.

Piec kuchenny znajdował się z reguły po prawej lub lewej stronie od wejścia, co nawiązywało bezpośrednio do wzorów z chałup chłopskich. Piec kuchenny nie zawsze wystarczał do ogrzania całego mieszkania, dlatego często do kuchni wstawiano „żeleźniok”, który łączono bezpośrednio z piecem kuchennym. Do 1914 r. podstawowym ujęciem wody w familokach był metalowy zlew, zainstalowany w sieni. W wielu budynkach w ten sposób wodę pobierano do lat 50. XX w. Kuchnia nadal była miejscem, w którym odbywały się zabiegi higieniczne. W domach znajdowały się specjalne meble do mycia się – komody z porcelanowymi misami i pojemnikami na mydło.

Gablota z higieną osobistą: damską i męską (lokówki, mydła, kremy, perfumy)

W kuchni pranie w jednym rogu/ścianie: kijanki, tarki różne, pralka dzwonowa, frania, miska
Ściana z różnymi makatkami/garniturą kuchenną

SEKTOR V: DZIECKO

NARODZINY, OBRZĘDOWOŚĆ PRZEJŚCIA, SZKOŁA, MŁODOŚĆ, ZABAWY

1. Narodziny (kołyska, karmienie, ubranka, powijaki, pieluszki, wózek, cypek, grzechotki),
2. Chrzest (kapki, becik, pamiątki z chrztu – l. 30./l. 70. XX w., łyżeczki srebrne – do pozyskania)
3. Roczek, I komunია św., (pamiątki w formie obrazków, fotografie archiwalne, książka w języku niemieckim- Pamiątka I-szej Komunii Św.), konfirmacja (porcelana do pozyskania)
4. Dzieciństwo (pielęgnacja, zabawa), zabawki stare i nowe, wózek, koń na kółkach, zabawki drewniane, klocki, lalki, zabawki metalowe, książeczki: Mały Kościuszko, 100 pieśni i wierszyków, Bajka o koguciku, książka „Bery i bojki śląskie”, gry
5. Szkoła (ławka, mundurek, zeszyty, podręczniki: Gramatyka języka polskiego, zeszyty dla dzieci górnośląskich, Nowy elementarz, przybory, świadectwa szkolne)
6. Młodość (narty, plecak, zdjęcia z wycieczek, radio tranzystorowe Koliber, pocztówki dźwiękowe, gramofon – Bambino, fotografie z wycieczek, urlopów z l. 30-70. XX w.)

Podwórko i zabawy podwórkowe na którym jest sektor edukacyjny. Fragment ściany familoka, trzepak, zabawki podwórkowe, klasy, ławeczka

SEKTOR VI: LATO

LETNIA OBRZEDOWOŚĆ KOŚCIELNA, TARGI, JARMARKI - STRAGANY

Boże Ciało (ołtarz z obrazem np. Matki Boskiej Piekarskiej, zdjęcia z badań terenowych)

Pielgrzymki

- do Piekar Śląskich

(oleodruki z wizerunkiem Matki Boskiej Piekarskiej, pamiątki z sanktuarium: obrazki, książeczki, pamiątka z koronacji – broszka, korale z medalikiem MB Piekarskiej, zdjęcia z pielgrzymek l. 30. XX w.)

- na Jasną Górę

obrazek Matka Boska Częstochowska MGB/E/15315

obrazek Matka Boska Częstochowska MGB/E/15318

obrazek Pamiątka z Częstochowy MGB/E/14503

„klosz” pamiątka z Częstochowy

- na Górę św. Anny

(pamiątki, obrazki, zdjęcie z pielgrzymki Jana Pawła II + druki związane z koronacją obrazu opolskiego)

obrazek Góra św. Anny MGB/E/15390

obrazek Góra św. Anny MGB/E/15376

- pielgrzymowanie Ślązaków do innych miejsc pątniczych (obrazy: Matka Boska z Kalwarii Zebrzydowskiej, Matka Boska Gidelska, medalik - Matka Boska z Gietrzwałdu, pamiątka – Matka Boska z Wambierzyc, nagrania współczesne z pielgrzymek do Wambierzyc, obrazek Św. Anny Samotrzcę MGB/E/15378, obrazek Matka Boska Nieustającej Pomocy MGB/E/15316)

Odpusty

- stragan z zabawkami, słodyczami

- stragan z dewocjonaliami (łącający odpusty i pielgrzymki)

szkaplerz, płótno V14096

różance (3 sztuki) MGB/E/15226, 15227, 11314

książka- Pieśni pątnicze MGB/E/9966

książka- Zbiór pieśni nabożnych MGB/E/10451

książka- Modlitwy odpustowe MGB/E/2964

książka kalwaryjska MGB/E/14751

książka kalwaryjska MGB/E/15194

koszyczek MGB/E/15380

kufel MGB/E/15385

figurka odpustowa- kot MGB/E/15386

figurka odpustowa- kurka MGB/E/15388

figurka odpustowa- but z kotem MGB/E/15381

figurka odpustowa- Mikołaj MGB/E/15384

figurka odpustowa- krasnal MGB/E/15382

figurka odpustowa- krasnal MGB/E/15383

figurka odpustowa- głowa sarny MGB/E/15387

figurka odpustowa- papuga MGB/E/15379

figurka odpustowa- św. Anna Samotrzcicia MGB/E/15389

obrazek Anioł Stróż MGB/E/15377

Targi, jarmarki (stragan z eksponatami)

W tej przestrzeni chcemy pokazać na zdjęciach archiwalnych jak wyglądały dawniej targowiska czy jarmarki, a także zaaranżować stoiska targowe z różnymi produktami, które dawniej można było nabyć w tych miejscach. Przedstawione zostaną różne, dawne zawody oraz wytwarzane przez nich przedmioty, które nabywano na jarmarkach i targach. Będzie tu także tablica z tekstem opisującym w/w zagadnienie.

Na straganach umieszczone zostaną m.in. eksponaty takie jak: ręcznie wykonane chodniki, powrozy, obok postawiony zostanie stary rower (zakup do wystawy)

Rzeźnictwo:

- eksponaty: nóż do mięsa, tasak z motywami zwierzęcymi, różek do wyrobu kiełbas, wieszak do wieszania tuszki, topór, skrobacz do garbowania skóry, deska drewniana. Eksponaty będą umieszczone w gablocie.

Fartuchy:

- stoisko z różnorodnymi fartuchami rozbarskim: chińskimi, malowanymi, haftowanymi, płóciennymi, bawełnianymi, tiulowymi. Fartuchy umieszczone będą w gablocie.

Biżuteria:

- eksponaty umieszczone w gablocie: zestawy hoczków, orpant, pas cieszyński, broszki, klamry, spinki

Gablota podświetlana z wysuwanymi szufladami, w których będą umieszczone zestawy hoczków, pasów, napierśników itp. Gablota musi być szeroka, aby pokazać w całości rozłożone pasy cieszyńskie.

Obok postawiony będzie manekin kobiecy w stroju wałachów cieszyńskich, który ze względu na srebrną biżuterię, musi być w gablocie. Dodatkowo będzie tablica z opisem jubilerstwa cieszyńskiego.

Garncarz:

Pokazane będą tylko przedmioty wyrabiane przez garncarza na stoisku:

- eksponaty: garnek, garnuszek, buncłoki, garnek z jednym uchem, garnek z dwoma uchami, garnki niewypalane, garnki wypalane bez polewy, flaszki, miski, talerze, pokrywki, baniaki, garczki do oddzielania śmietany, rondle, donice czy skarbonki. Wyroby garncarskie głównie pochodzą z Siewierza.

Szewc:

Pokazane będą nie tylko produkty wytwarzane przez szewca, ale także narzędzia, którymi się posługuje podczas swojej pracy.

- eksponaty umieszczone w gablocie: przybory warsztatu szewskiego, m.in. młotki, prawidła, formy na buty, kawałki skóry, szydło, kopyto szewskie, młotek, dłutko, kleszcze, łyżka, młotek – gładzik, pędzel, radełko, pilnik, podkowa, wybijak, wosk, obcas. Pokazane także zostaną buty męskie i damskie wykonane przez szewca.

Wikliniarstwo/ plecionkarstwo:

- eksponaty: niecka, koszyki, słomianki, nóż do wikliny, nakładka słomiana na butelkę, miotły, oraz zdjęcia archiwalne.

Kowal:

Pokazane będą narzędzia, którymi posługuje się kowal, oraz przedmioty, które wykonuje na sprzedaż.

- eksponaty: podkowy, obcęgi, gwoździe, młotki różne rodzaje, wybijaki, okucia żelazne, zawiasy, kleszcze, chorągiewka dachowa, narzędzia do obcinania gałęzi, dłuto, zęby do bron, siekiera, tygiel do wytapiania metali, nóż – strug do kopyt, podkówka z fragmentem kopyta, podkładki do wyrobu drutów, kowadełko

Świecarz:

Pokazane będą narzędzia do wyrobu świec jak i same świece.

- eksponaty: nożyczki do obcinania knotów, formy na świece, przyrządy do wyrobu świec, pudełeczko z knotami, świece

Stolarz/Bednarz:

Pokazane będą narzędzia stolarzy i bednarzy, oraz przedmioty, które wykonują na sprzedaż.

- eksponaty - narzędzia rzemieślnicze: różne przykłady ośników, młotków, hebli, dłut, pilników, pił, świdrów, cyrkiel, pałka do podbijania klinów, siekiera, strugi do zdzierania kory, klin, zacieracz do wycinania rowka w klepkach, skroblica do wygładzania desek, znaczniki stolarski – cechownik

- eksponaty – produkty rzemieślnicze: beczki, naczynia klepkowe, sądki, skopczyki, dzieżki, mosorki (naczynie dłubane w jednym kawałku drzewa) na zboże, konewki, putnia, cebrzyk, faska, gielatka, zawór do beczki „pipa”, wiadro drewniane.

Dożynki na zdjęciach i wiszący wieniec

MB Zielnej (zdjęcia + zioła, zielnik) bukietem złożonym z ziół, kwiatów, owoców i warzyw. Poza właściwościami leczniczymi „ziele” miało strzec domostwo i dobytek przed gradem i piorunem, podczas burzy umieszczano je wraz z gromnicą w oknie. Całą wiązanekę trzymano zasuszoną obok obrazów świętych przy palmie wielkanocnej lub na strychu do następnego sierpnia.

SEKTOR VII: JESIEŃ

IZBA PARADNA, WESELE, PAMIĄTKI JUBILEUSZOWE

Izba paradna była najbardziej reprezentacyjnym miejscem w tradycyjnym śląskim domu, robotniczym i chłopskim. Izby tej używano tylko na szczególne okazje, podczas świąt lub przyjmowania ważnych gości. Na przełomie XIX i XX w. pokoje wyposażano w zestawy mebli fornirowanych, składających się z komody z szufladami, szafy dwudrzwiowej z szufladą, szafki bieliźniarki (zwanej wertiko), pluszowej sofy, stołu z ozdobnie toczonymi nogami oraz krzeseł z siedziskiem i oparciem wypełnionym siatką z trzciny rotangowej. Uzupełnienie wyposażenia stanowiły: zegar ścienny, wahadłowy oraz wysokie, stojące lustro.

Meble ustawiano zazwyczaj wzdłuż ścian, przy czym centralne miejsce na wprost wejścia zajmowała najczęściej komoda, na której znajdował się domowy ołtarzyk składający się z metalowego krzyża, dwóch świeczników, bukietów papierowych kwiatów oraz porcelanowych lub gipsowych figurek przedstawiających postacie świętych, Chrystusa, Matki Boskiej. W izbie paradnej zazwyczaj nie było pieca. Jedynie w bogatszych domach w rogu stał piec żelazny produkcji fabrycznej o okrągłym lub prostopadłościennym kształcie lub narożny kaflowy. Ściany izby ozdabiano dużą ilością obrazów, najczęściej oleodrukami o tematyce religijnej, były to pamiątki z odpustów lub pielgrzymek. Na pocz. XX w. pojawiły się fotografie rodzinne oraz pamiątki z komunii świętej czy ślubów.

W latach 30. XX w. zaczęły pojawiać się domy trzy izbowe, składające się z kuchni oraz dwóch pokoi. W takim mieszkaniu izba paradna zmieniała się w sypialnię. Oprócz omawianych wyżej mebli, umieszczano w niej podwójne małżeńskie łóże zaścielone pierzyną i poduszkami w białych haftowanych poszewkach, przykryte szydełkową lub batystową kapą, z dwoma nocnymi szafkami (nachtkastlik) i dużą szafę. Nad łóżkiem obowiązkowo

musiał zawisnąć duży oleodruk w złotych dekoracyjnych ramach gipsowych, przedstawiający zazwyczaj scenkę religijną, np. Jezusa nauczającego z łodzi.

Izba paradna

szafa

komoda (figurki porcelanowe, fotografie, pamiątki, lichtarz, krzyż)

bielizniarka- wertiko

stół

krzesło wyplatane

krzesło wyplatane

kapa pluszowa

lampa naftowa

zegar wahadłowy

podwójne łóżko

dwie szafki nocne

pierzyny dwie,

poszwy dwie

narzuta

obraz nad łóżkiem

obrazy na ścianie

- wesele

Pokazujemy tradycyjne wesele – młodych, družbów, rodziców – w izbie paradnej z lat 40. XX wieku,

uzupełniamy kolejnymi latami poprzez zdjęcia

- w gablocie współczesne elementy wesela (zaproszenia, podziękowania, zawieszki na wódkę, suknię białą, welon itp.), obrączki – złote i mirtowe

na ścianie: pamiątki ślubne zaszkłone,

SEKTOR VIII: JESIEŃ

PRACE POLOWE, ZABEZPIECZANIE ŻYWNOSCI, OBRZĘDOWOŚĆ, ŚMIERĆ, JUBILEUSZE, ZAJĘCIA KOBIECE, MEDYCYNA LUDOWA

W tej przestrzeni wystawy chcemy pokazać zwyczaje i obyczaje związane z okresem jesiennym, są to zajęcia rolnicze na polu, przygotowanie zapasów na zimę, oraz różne zajęcia wykonywane przez kobiety w domu.

Narzędzia rolnicze służące do zbierania płodów ziemi, sposób ich przechowywania, czy konserwacji.

- wykopki ziemniaków (ręczne kopaczki, koszyki) na zdjęciach maszyny do zbierania ziemniaków
- orka pługiem i bronowanie, cepy, żarna i stępa

Część wystawy będzie poświęcona zagadnieniu medycyny ludowej. Ponadto przedstawione będą wróżby andrzejkowe, obchodzenie jubileuszy, święto Wszystkich Świętych oraz zwyczaje związane ze śmiercią.

Jesienne zajęcia w gospodarstwie pokażemy w zaaranżowane komórce – spiżarnie, gdzie umieszczone będą eksponaty: kosze na ziemniaki, beczki na kapustę, duże naczynia gliniane do przechowywania śmietany, mięsa konserwowanego w soli, bunclok, słoiki z przetworami, garnki odrutowane, suszenie grzybów i ziół.

Do tej części będzie tablica z tekstem, nt. jesiennych prac polowych oraz fotografie archiwalne.

Medycyna ludowa:

Na planszy przedstawimy zagadnienia związane z ludowymi sposobami na różne choroby, sposobami zbierania ziół i wykonywania z ich leków.

Eksponaty:

- bańki szklane, lewatywa, fiołki po lekach, garnuszek na maści. Dodatkowo w słoikach umieszczone będą przykłady ziołowych mieszanek na różne dolegliwości. Przybory do zbierania i przygotowywania ziół i owoców: koszyki, noże, tasaki, podbierak do jagód, moździerz.

Zawody kobiece:

Jesień to także czas na domowe zajęcia kobiet, które były również wykonywane zarobkowo, dotyczyły one m.in. skubania pierza, szycia, haftowania czy robienia na szydełku.

W tej części pokażemy:

- maszynę do szycia wraz z kawałkiem tkaniny sugerującym szycie koszuli, przybory krawieckie: niciak, nożyczki, miarkę, ścinki tkanin i pasmanterii, wieszak drewniany
- skubanie pierza: fotografie archiwalne
- przybory do haftowania: tamborek, motki, kanwa, płótno oraz zdjęcia archiwalne, przykłady haftów na żywotkach

- warsztat koronki klockowej w gablocie, wraz ze zdjęciami archiwalnymi koronki koniakowskiej, oraz czepcami czółkowymi umieszczonymi w ramce
- formy do wyrobu rękawic
- manekin kobiecy ubrany strój Góralki śląskiej

Zabawy Andrzejkowe:

Pokazane zostaną na archiwalnych fotografiach wraz z opisami wróżb.

Jubileusze w śląskich rodzinach:

W przyściennych gablotach pokazane zostaną:

- zestawy porcelany na srebrne (25 lecie) i złote gody (50 lecie), jubileuszowe szklanki oraz fotografie archiwalne starszych małżeństw, imieniny, urodziny

Śmierć:

Ten fragment wystawy dotyczyć będzie obrzędu śmierci. Chcemy pokazać w zaaranżowanym pokoju manekina kobiety ubranego w strój trumienny, który starym zwyczajem zostanie położony na drzwiach (ewentualnie w trumnie). Obok postawiony zostanie manekin kobiety w stroju rozbarskim żałobnym/ adwentowym z chustą szaltuchem, także świeca gromniczna, a na ścianie zawisnie zegar, krzyż, obrazy świętych i zasłonięte lustro.

Na archiwalnych fotografiach zostanie pokazane obchodzenie świąt Wszystkich Świętych i Zaduszek. Na planszy opisanie będą zwyczaje związane ze śmiercią.

Wszystkich Świętych i dzień Zaduszny (1 i 2 listopada)

Dni te przebiegają pod znakiem oddziaływania religii chrześcijańskiej, choć prastare obrządki ku czci zmarłych mają oczywiście rodowód pogański.

Uroczystości zaduszkowe poprzedzane są zazwyczaj pracami porządkowymi na cmentarzach oraz przystrajaniem grobów.

Zaduszki składające się z dwóch dni obecnie obchodzi się tylko w jeden dzień - wigilię Dnia Zadusznego, tj. dzień Wszystkich Świętych - 1 listopada.

We współczesnych zwyczajach niewiele przetrwało wątków dawnego święta pogańskiego - palenie świec, aby przybyłe dusze mogły się ogrzać, pozostawienie duszom dla nabrania sił resztek pożywienia.

Przestrzegano również zakazu wykonywania prac polowych w tych dniach, wykonywania czynności ostrymi narzędziami (cięcie słomy, rąbanie drewna), aby jakiejś duszy nie skrzywdzić oraz chodzenia do lasu, bo na każdej sośnie znajduje się "kozi łeb", czyli dusza, która straszy. Obdarowywano również ubogich, aby się modlili za zmarłych.

SEKTOR IX:

POKÓJ Z LAT 70. XX WIEKU, GÓRNICTWO, HUTNICTWO, CZAS WOLNY, RZEŹBA, MALARSTWO NAIWNE

W tej części wystawy zostaną pokazane dwa kluczowe dla Śląska zawody – górnika i hutnika, oraz formy spędzania czasu wolnego po pracy. Przestrzeń tą będziemy chcieli zaaranżować w stylu pokoju w bloku z lat 70' XX wieku.

Ściany pokryte będą tapetą, na podłodze położony zostanie dywan. Na ścianie zawisną między innymi obrazki z leśnym pejzażem, monidło, dyplomy górnicze i hutnicze.

W pomieszczeniu ustawiona zostanie klasyczna meblościanka. Półki udekorowane będą modnym w tym czasie zestawem kryształów, rybą z wielobarwnego szkła oraz glinianą karafką z kieliszkami w formie rybek. Na półkach ustawione zostaną pamiątki górnicze i hutnicze: kufle – pamiątki z karczm piwnych, figurka hutnika. Dodatkowo postawiony będzie adapter i płyty winylowe.

Przy meblościance postawiona będzie także lampa stojąca z abażurem oraz kwietnik ze sztuczną paprotką. Na stoliku umieszczony będzie telewizor obok niego będą stały fotele.

W tej przestrzeni postawiony zostanie także manekin ubrany w strój górnika inspektora z lat 70. XX wieku (bluza, spodnie, kamizelka, czako, buty). W osobnej gablocie zaprezentowane będą różne typy czak z pióropuszcami w kolorze czerwonym, zielonym, białym, czarnym i biało – czarnym.

W dużej, przyściennej gablocie pokazane zostaną narzędzia górnicze: łopata hercówka, lampy górnicze – różne typy: olejowa, karbidka, kaganek gliniany, kaganek „żaba”, lampa akumulatorowa, kilof, młotek, „drewniany kalendarz”- liczydło do obliczania wózków z urobkiem, kaski górnicze, skóra, klin do rozsadzania skał, wiertła, rogi na olej,

puszka na słomki z prochem, oskard, kleszcze do odcinania lontów, „gracka” do czyszczenia lontów na dynamit, bania do transportu materiałów wybuchowych, pyrlík, grabie, torby na jedzenie, bańka na kawę

W drugiej gablocie narzędzia hutnicze

Kolejna gabłota dotyczyć będzie wierzeń związanych z górnictwem: postawione zostaną figury Świętej Barbary patronki górników wykonane z węgla oraz figura Świętego Florian – patrona hutników, wykonana z drewna, oraz rzeźby Skarbnika wykonane z węgla. W gablocie także pokazane będą inne przykłady rzeźby w węglu: Franciszek Kurzeja „Do tańca”, Jan Krzúk „Ratownik górniczy”, Paweł Wróbel „Gołębiarz”, „Górník i jego siwek”, Emanuel Płaza „Głowa górnika”, Marian Marzec „Pasowanie na górnika”, „Pyk, pyk z fajeczk”, „Gwarek”, Maria Chudoba „Orkiestra z mojego podwórka”, „Kosmonauci”, Józef Loska „Karolinka”, „Karlik”, Maria Chudoba „Hutnicy”, obelisk z wizerunkiem górników, puchar górniczy

Skarbník z węgla: MGB/E/10525, Alfred Piątek, E/9400, E/11951 Maria Chudoba, E/11945, E/12100 Franciszek Kurzeja,

Św. Barbara z węgla: E/11941 Marian Marzec, E/20884,

Gabłota musi być wykonana z wytrzymałej konstrukcji, gdyż eksponaty z węgla w szczególności Skarbník E/9400 są bardzo ciężkie.

Gabłoty z rzeźbami w węglu otoczone obrazami naiwnych.

wizerunki św. Barbary – obrazy oleodruk „Boże chroń górnictwo”, obraz „Św. Barbara”, oleodruk „Św. Barbara”,

Formy spędzania czasu wolnego po pracy - hobby:

Uzupełnieniem tej części wystawy będą przykłady form spędzania przez pracowników kopalni i hut wolnego czasu po pracy. Jako przykład malarstwa naiwnego pokażemy powieszony na ścianie na prawo od meblościanki obrazy znanych malarzy naiwnych:

- Erwina Sówki jednego z najbardziej znanych malarzy nieprofesjonalnych. Jego prace nawiązują do tematyki górniczej.

Erwin Sówka: „Orkiestra górnicza”, „W domu”, „Mistyczny świat aniołów”, „Złote godziny życia”.

- Teofila Ociepki „Konie”, obrazy Pawła Wróbla o tematyce form spędzania czasu wolnego, Waldemara Pieczki „Przeobrażenie świata”, grafiki Jana Nowaka i Rudolfa Riedla Zaaranżowany kącik malarza na podstawie zdjęć archiwalnych.

W osobnej gablocie przyściennej znajdują się instrumenty muzyczne, nawiązujące do orkiestr górniczych, np. trąbki, tuby, flety itp.

Z braku eksponatów większość przykładów spędzania wolnego czasu będzie opisana na planszy.

Nagrania dźwiękowe: